

Başvuru Numarası : 2024/2309
Toplantı Tarihi/Sayısı : 04.09.2025/247
Karar Numarası : 2025/595
Başvuran : A.A.Ü.
Başvuran Vekili/ Vasisi : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Ankara Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Muhatap Vekili : -
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Ankara Büyükşehir Belediyesi (ABB) tarafından sunulan toplu taşıma hizmeti kapsamında Belediyeye ait toplu taşıma araçlarında yer alan elektronik bilet toplama cihazlarına (validatör cihazı) engelli ulaşım kartı okutulduğunda "Serbest" anonsunun yapılmasının ve ekranda "Engelli Kartı" ibaresinin görünmesinin engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Engelli bir birey olduğunu ve Ankara'da yaşadığını, ABB tarafından sunulan toplu taşıma hizmetinden faydalandığını ve engellilere tanınan ücretsiz engelli ulaşım kartını kullandığını,

b. 2024 yılından bu yana ABB'ye bağlı toplu taşıma araçlarında kullanılan validatör cihazlarına engelli ulaşım kartını okuttuğunda cihazın yüksek sesle "Serbest" anonsu yaptığını ve cihazın ekranında "Engelli Kartı" ibaresinin görüldüğünü, bu durum nedeniyle kendisinin engelli olduğunun herkese teşhir edildiğini ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap ABB tarafından sunulan 12/12/2024 tarihli ve ... sayılı yazılı görüş yazısında özetle;

a. Toplu taşıma araçlarında kullanılan validatör cihazlarının montajlarının 3/5/2024 tarihinde başladığı, bu uygulamanın özel gereksinimli vatandaşların rahat ve güvenli bir yolculuk yapabilmesi adına yapılmış olduğu, özel

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA
Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899
e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr
İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:
Telefon No:

gereksinimli vatandaşlara ait kartların seslendirmesinin "Serbest Kart" şeklinde yapıldığı ve validatör cihazlarında engelli, özel gereksinimli vb. ifadelerin yer almadığı,

b. Toplu taşıma hizmetlerinde validatör geçişlerinde usulsüz kullanımın önüne geçmek ve Belediye zararını engellemek amacıyla kurulan Sürücü Kontrol Panellerinin ise yalnızca şoförlerin görebileceği, vatandaşların göremeyeceği şekilde dizayn edildiği ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşılık başvuran tarafından sunulan yazılı görüş yazısında;

a. Muhatabın kamu zararı açıklamalarının yeterli olmadığı,

b. Usulsüz kart kullanımına ilişkin muhatap tarafından gerçekleştirilen denetimlerin, kamu kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması açısından önemli olmakla birlikte engelli bireylere tanınan ve pozitif ayrımcılık olarak nitelendirilebilecek ücretsiz geçiş hakkının kullandırılması sürecinde belirlenecek denetim yöntemlerinin, engelli bireylerin herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmayacakları şekilde uygulanması gerektiği,

c. Engelli bireylerin ücretsiz ulaşım kartlarını, toplu taşıma araçlarında yer alan validatör cihazlarında diğer yolcular ile eşit bir şekilde ve aynı yöntemle kullandırılmamasının engelli bireyler açısından apaçık bir ayrımcılık olduğu,

ç. Ayrıca muhatap İdarenin ilgili uygulaması hakkında ALO 153 vatandaş iletişim merkezine şikayet başvurusunda bulunduğu fakat başvurunun üzerinden 7 ay geçmesine rağmen hiçbir olumlu sonuca ulaşamadığı belirtilmiştir.

5. Dosyanın tekamülü için muhatap Kurumdan ek bilgi ve belge talep edilmiştir. 27/1/2025 tarihli ve ... sayılı yazıyla muhatap Kurumdan; engelli bireylerin kullandıkları ulaşım kartları için "Serbest" anonsunun ve "Engelli Kartı" ibaresinin validatör cihazında yer alıp almadığı, söz konusu cihazda engelli olmayan başka kart sahipleri için de "Serbest" anonsunun yapılıp yapılmadığı, yapıyorsa bunun hangi kart sahiplerini kapsadığı ile başvuruya benzer şikayetlerin Belediyeye yapılıp yapılmadığı, yapıldıysa bunlara ilişkin nasıl bir çözüm geliştirildiği hususları hakkında ek bilgi ve belge talep edilmiştir. Muhatap Kurum tarafından sunulan 11/2/2025 tarihli ve ... sayılı ek görüş yazısında; engelli ulaşım kartları dışında validatör cihazı tarafından "Serbest" anonsu yapılan kartların listesi ile söz konusu kartların cihaza okutulması halinde ekranda yer alan yazıların görsel örnekleri Kurumumuza iletilmiştir.

6. Muhatap tarafından ayrıca, başvuruya benzer gerekçelerle Belediyeye yapılan 4 ayrı şikayet başvurusu iletilmiştir. Söz konusu şikayetlerde, toplu taşıma araçlarında kullanılan kart okutma cihazlarına engelli kartının okutulması durumunda yüksek sesle "Serbest" anonsunun yapıldığı ve kişinin ücretsiz bir şekilde ulaşım hizmetinden yararlandığının anlaşıldığı, bu durumun rahatsız edici olduğu belirtilmiştir. Belediye tarafından verilen cevaplarda ise; 4/3/2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'ne göre, serbest kart türlerinin hak ediliş nedenleri göz önüne alınarak oluşturulduğu, uygulamaya konulan bilgilendirme anonslarının kişisel olmayıp, kullanılan Ankara Kart türünü belirttiği, bilgilendirme anonsunun görevli şoför personel ile denetim personelinin bilgilendirilmesi ve denetleyebilmesi için yapılan bir uygulama olduğu ifade edilmiş, bu uygulamayla kamu zararının oluşmasının önüne geçildiği tekrar edilmiştir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

8. Anayasa'nın "Yerleşme ve seyahat hürriyeti" başlıklı 23'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir. (...)"

9. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (f) bentleri şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, ifade eder."

10. Mezkûr Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şu şekildedir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

11. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

12. Yine 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. (...)”

13. Yine Mezkûr Kanun’un “Kurumun görevleri” başlıklı 9’uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

“Kurumun görevleri şunlardır: (g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)”

14. Yine 6701 sayılı Kanun’un “İspat yükü” başlıklı 21’inci maddesi şöyledir:

“Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrası, “Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.” hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında “İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapabilir. Ancak Kurum telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan da başvuruları kabul edebilir.” hükmü yer almaktadır. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvuran, Başkent153 Vatandaş Başvuru Portalı üzerinden muhatap Belediyeye yaptığı başvuruya ilişkin belgeleri dosyaya eklemiştir. Bu kapsamda başvuranın ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesi için muhatap Belediyeye başvurduğu; muhatap Belediyenin başvuranın talebini reddettiği değerlendirilmiş olup başvurunun esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu sonucuna varılmıştır.

16. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde de özel olarak düzenlenmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin (İHEB) 2’nci maddesi şöyledir: “Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir.” Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nin (MSHS) 2’nci maddesine göre “Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir.” Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 14’üncü maddesine göre ise “Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet,

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır.”

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak şeklinde tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM’e göre, farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye sahip değilse yani meşru bir amaç gütmüyorsa veya muamele kapsamında kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcı bir nitelik kazanmaktadır (AİHM, *Mazurek/Fransa*, B. No: 34406/97, 1/5/2020, para. 48).

18. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa’nın 10’uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa’da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılmayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa’nın 10’uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

19. Anayasa’nın 10’uncu maddesi ve 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinde, kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınırken, 6701 sayılı Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

20. Başvuruya konu olayda başvuran, ABB tarafından sunulan toplu taşıma araçlarında kullandığı engelli ulaşım kartını validatör cihazlarına okuttuğunda cihazın "Serbest" anonsu yapmasının ve ekranda "Engelli Kartı" ibaresinin görünmesinin engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

21. 6701 sayılı Kanun’a göre engellilik; *"fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duysal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etki katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenmek"* olarak tanımlanmıştır. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un *"Tanımlar"* başlıklı 3’üncü maddesinde engellilik durumu; *"bireyin engelliliğini ve engellilikten kaynaklanan özel gereksinimlerini, uluslararası yöntemleri temel alarak belirleyen derecelendirmeler, sınıflandırmalar ve tanılamalar"*, engelliliğe dayalı ayrımcılık ise; *"siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlarda yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlama"* olarak ifade edilmiştir.

22. BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’nin (EHİS) *"Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik"* başlıklı 5’inci maddesinde; *"Taraflar Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuken eşit yararlanma hakkını sahip olduğunu kabul eder. Taraflar Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene"*

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez.” ifadeleriyle engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, devletlerin bu konudaki yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir.

23. Somut olayda başvuranın iddialarına karşılık muhatap Belediye tarafından sunulan görüş yazısında; toplu taşıma araçlarında kullanılan validatör cihazlarının özel gereksinimli vatandaşların rahat ve güvenilir yolculuk yapabilmesi amacıyla geliştirildiği, toplu taşıma araçlarında usulsüz kart kullanımının ve Belediyenin bu nedenle uğrayabileceği zararın önüne geçilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Muhatap tarafından gönderilen ek görüş yazısında ise; engelli ulaşım kartları dışında validatör cihazı tarafından "Serbest" anonsu yapılan kartların listesi ile söz konusu kartların cihaza okutulması halinde ekranda yer alan yazıların görsel örnekleri Kurumumuza iletilmiştir. Ayrıca başvuruya benzer gerekçelerle Belediyeye yapılan şikayetler hakkında Belediye tarafından; Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'ne göre, serbest kart türlerinin hak ediliş nedenleri göz önüne alınarak oluşturulduğu, uygulamaya konulan bilgilendirme anonslarının kişisel olmayıp, kullanılan Ankara Kart türünü belirttiği, bilgilendirme anonsunun görevli şoför personel ile denetim personelinin bilgilendirilmesi ve denetleyebilmesi için yapılan bir uygulama olduğu, bu uygulamayla kamu zararının oluşmasının önüne geçildiği şeklinde cevap verildiği görülmüştür.

24. Muhatap Belediye tarafından sunulan validatör cihazına okutulduğunda "Serbest" anonsu yapılan kart türleri listesi incelendiğinde; Emniyet, Jandarma, Er-Erbaş, Milli Sporcu, Vazife Malül Yakını, Gazi Yakını, Engelli Kart, Engelli Refakatli, Şehit Ailesi Kart, Gazi Kart, Vazife Malülü Kart, 65 Yaş Üstü Kart, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD) Taşımacılık kartlarının listede yer aldığı görülmüştür. Belediye tarafından gönderilen görsellerden; söz konusu kartların validatör cihazına okutulması durumunda ekranda büyük puntıyla "Ücretsiz Yolculuk" ibaresinin yer aldığı, bu yazının altında daha küçük puntolarla "Engelli Kartı" veya "Er-Erbaş" gibi kart türünün isminin yer aldığı görülmüştür.

25. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "Topluma dâhil olma" başlıklı 4/B maddesi; "Engellilerin toplumdaki tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır." hükmünü içermektedir.

26. 8/1/2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin ikinci fıkrası "(...) engelliler için sağlık kurulu raporuyla %40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri, ağır engellilerin kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere birlikte yolculuk ettikleri refakatçileri, demiryolları ve denizyollarının şehir içi ve şehirlerarası hatlarından, belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs ya da şirketlere ait şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanırlar.", sekizinci fıkrası, "İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri kapsamında hizmet verecek toplu taşıma araçları, toplu taşıma hizmetlerinin

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

kapsamı ile bu hizmetlerden ücretsiz ve indirimli yararlanmaya ilişkin usul ve esaslar, Maliye, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme, İçişleri, Çevre ve Şehircilik ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.” hükümlerini içermektedir. Bu kapsamda, ilgili kamu idaresi tarafından hazırlanan Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği 4/3/2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

27. Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği’nin “Tanımlar” başlıklı 3’üncü maddesinin (d) bendine göre; “Şehir içi toplu taşıma hizmetleri: Şehir içi kara ve deniz taşımacılığında taksi, taksi dolmuş, dolmuş, rekreaktif, turistik ve servis amaçlı kullanılan araçlar hariç olmak üzere; demiryolları ve denizyollarının şehir içi hatlarında sunulan toplu insan ulaşımına yönelik hizmetler ile belediyelere, belediyeler tarafından kurulan şirketlere, birlik, müessese ve işletmelere veya belediyeler tarafından yetki verilen özel şahıs veya şirketlere ait olup da mevzuatına göre ayakta yolcu taşıyabilen araçlar ya da demiryolları ve denizyolları araçları kullanılmak suretiyle sunulan şehir içi toplu insan ulaşımına yönelik hizmetleri” ifade etmektedir. Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği’nin “Ücretsiz seyahat hakkından yararlanacak kişiler” başlıklı 4’üncü maddesinin (b) ve (c) bentlerinde şehit yakınları, gaziler ve vazife malülleri ile yakınlarının, (d) bendinde devlet sporcularının, (e) bendinde ise engelliler için sağlık kurulu raporuyla % 40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşlarının kendileri ile ağır engellilerin ise kendileri ile birlikte birden fazla olmamak üzere beraber seyahat ettikleri refakatçilerinin şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz yararlanacakları hüküm altına alınmıştır.

28. Anılan mevzuat hükümleri doğrultusunda engelliler için şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz yararlanma hakkı, 5378 sayılı Kanun’un 4/B maddesi ve 4736 sayılı Kanun’un ilgili maddeleri doğrultusunda yetkili kamu idarelerince hazırlanan ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak topluma dahil olmalarının kolaylaştırılması amacıyla şehir içi toplu taşıma hizmetinin ücretsiz sağlanmasına yönelik düzenlemeleri içeren yönetmelikler çerçevesinde, bir pozitif ayrımcılık uygulaması olarak ve Anayasa’nın 65’inci maddesinde belirtilen devletin mali kaynaklarının yeterliliği göz önüne alınarak tanınmaktadır (TİHEK, B. No: 2022/1190, 13/4/2023, para. 25).

29. Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği’nde belirtildiği üzere, sağlık kurulu raporuyla % 40 ve üzerinde engelli olduğunu belgeleyen Türk vatandaşları şehir içi toplu taşıma hizmetlerinden ücretsiz bir şekilde yararlanabilme hakkına sahiptir. Somut olayda, "Serbest" anonsu yapılan ve ücretsiz seyahat etme imkanı sunan kart türleri incelendiğinde; ilgili uygulamanın yalnızca engelli kartına sahip kişilere yönelik olmadığı, aynı zamanda Emniyet, Jandarma, Er-Erbaş, Milli Sporcu, Vazife Malül Yakını, Gazi Yakını, Engelli Refakatli, Şehit Ailesi Kart, Gazi Kart, Vazife Malülü Kart, 65 Yaş Üstü Kart, TCDD Taşımacılık kartı sahiplerini de kapsadığı anlaşılmıştır. Ayrıca muhatap Belediye tarafından sunulan, ücretsiz ulaşım kartlarının validatör cihazına okutulması durumunda ekranda yer alan yazıların belirtildiği görseller incelendiğinde; ekranda büyük puntuyla "Ücretsiz Yolculuk" yazısının yer aldığı, bu yazının altında ise daha küçük puntolarla "Engelli Kartı" veya "Er-Erbaş" gibi kullanılan kart türünün belirtildiği görülmüştür. İlgili görsellerden, kart türlerinin belirtildiği yazıların küçük puntolarla yazıldığı ve usulsüz kart kullanımının önlenmesi amacıyla yalnızca şoför tarafından fark edilebilecek boyutta olduğu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

anlaşılmıştır. Dolayısıyla, ücretsiz ulaşım hakkına sahip olan grupların ulaşım kartlarını validatör cihazına okutmaları durumunda yapılan "Serbest" anonsuyla sadece ulaşımın ücretsiz olduğunun anlaşıldığı, uygulamanın yalnızca engelli bireyleri hedef almadığı ve bu nedenle engelli bireylerin teşhirine yol açmadığı değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, mevcut uygulamanın engellilik temelinde farklı bir muamele oluşturmadığı kanaatine varılmıştır.

30. Netice itibariyle; ücretsiz ulaşım hakkından faydalanan engelli bireylerin ulaşım kartlarını validatör cihazına okutmaları durumunda "Serbest" anonsu yapılmasının ve ekranda kart türünün belirtilmesinin engelli bireyleri hedef alan farklı bir uygulama olmadığı, bu nedenle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

4/9/2025 tarihinde Dilek ERTÜRK'ün karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Selami AÇAN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Selma ÖZTÜRK PINAR
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Tayyip UÇAR
Kurul Üyesi

Ek: 2025/595 A.A.Ü. Kurul Kararı Dilek ERTÜRK Karşı Oyu (2 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : A.A.Ü.
Karar Numarası : 2025/595

1. Engelli başvuranın, muhatap Belediye'ye bağlı toplu taşıma araçlarında kullandığı engelli ulaşım kartını validatör cihazına okuttuğunda cihaz ekranında “Engelli Kartı” ibaresinin görüldüğü ve yüksek sesle “Serbest” anonsu yapıldığı, bu suretle engelliliğinin diğer yolculara teşhir edildiği, bu uygulamanın onur kırıcı olduğu ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak Kurulumuz tarafından ayrımcılık yasağının ihlali edilmediği kanaatine varılmıştır. Başvuru konusu kapsamında; “Serbest” anonsunun yalnızca engelli kartına özgü olmadığı, bazı diğer ücretsiz kart türlerini de kapsadığı, validatör cihazı ekranında büyük puntolarla “Ücretsiz Yolculuk” ibaresinin yer aldığı, kart türünün ise daha küçük puntolarla şoförün denetim amacıyla görebileceği şekilde yazıldığı, bu nedenle uygulamanın yalnızca engelli bireyleri hedef almadığı ve farklı bir muamele oluşturmadığı değerlendirilmeleri yapılmıştır.

2. Bir kişinin hukukten tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelli olması nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık olarak tanımlanmaktadır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 4 Engellilik Temelinde Ayrımcılık, 2022, s. 9]. Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) “Tanımlar” başlıklı 2'nci maddesine göre; “Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlamayı” içermektedir.

3. Yine 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık “siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlarda yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayırım, dışlama veya kısıtlama” olarak tanımlanmıştır.

4. Muhatap Belediye tarafından 12/12/2024 tarihinde sunulan yazılı görüşte; başvuruya konu uygulamanın toplu taşıma hizmetlerinde usulsüz kullanımın önüne geçmek ve Belediye zararını engellemek amacıyla yapıldığı, özel gereksinimli vatandaşlara ait kartların seslendirmesinin “Serbest Kart” şeklinde yapıldığı ve validatör cihazlarında engelli, özel gereksinimli vb. ifadelerin yer almadığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte Sürücü Kontrol Panellerinin ise yalnızca şoförlerin görebileceği, vatandaşların göremeyeceği şekilde dizayn edildiği belirtilmiştir.

5. Buna karşılık Kurumumuz tarafından dosyanın tekamülü için muhatap Belediyeden ek bilgi ve belge talep edilmesinin neticesinde Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği'nde belirtilen hak ediliş nedenleri göz önüne alınarak oluşturulan serbest kartların validatör cihazlarına okunması esnasında “Serbest”

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No:

anonsu yapıldığı, bununla birlikte serbest kartların yalnızca engelli ulaşım kartını değil; Emniyet, Jandarma, Er-Erbaş, Milli Sporcu, Vazife Malül Yakını, Gazi Yakını, Engelli Kart, Engelli Refakatli, Şehit Ailesi Kart, Gazi Kart, Vazife Malülü Kart, 65 Yaş Üstü Kart, TCDD taşımacılık kartlarını da içerdiği ifade edilmiştir. Ayrıca söz konusu kartların validatör cihazına okutulması durumunda ekranda büyük puntıyla "Ücretsiz Yolculuk" ibaresinin yer aldığı, bu yazının altında daha küçük puntolarla "Engelli Kartı" veya "Er-Erbaş" gibi kart türünün isminin yer aldığı anlaşılmıştır.

6. Bir hak ve özgürlüğün ulusal ve uluslararası mevzuatla güvence altına alınmış olması, hakkın gerçekleştirilmesi için yeterli olmamakta ve sorumlu organların hukuki olarak düzenlenmiş hakların gerçekleştirilmesi için gerekli koşulları sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır. Somut olayda her ne kadar validatör cihazında "Ücretsiz Yolculuk" ibaresi büyük puntolarla, kart türü ise daha küçük puntolarla gösterildiği belirtilmiş olsa da, ekranda açıkça "Engelli Kartı" ifadesinin yer alması, engelli bireylerin kimliklerinin topluluk önünde teşhir edilmesine yol açmaktadır. Zira validatör cihazları yalnızca şoför tarafından değil diğer yolcular tarafından da görülebilir konumda yerleştirilmektedir. Kişinin engelli olduğunun üçüncü kişilerce öğrenilmesi, kişinin rızası olmaksızın paylaşılan mahrem bilgi niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla engelli bireylerin toplu taşımada diğer yolcuların gözü önünde engelli kimliğiyle ayrıştırılması, onur kırıcı bir etki yaratmaktadır.

7. Muhatap Belediye, usulsüz kullanımın önlenmesi ve kamu zararının engellenmesi gerekçesiyle bu uygulamayı savunmakta olsa da denetim amacıyla kart türünün şoförün ekranına yansıtılması yeterli iken, yolcuların görebileceği validatör ekranında "Engelli Kartı" ibaresinin yer alması zorunlu değildir. Bu nedenle, mevcut uygulamanın denetim amacıyla gerekli ve ölçülü bir yöntem olduğu değerlendirilemez.

8. Kaldı ki, muhatap Belediye'nin Kurumumuza sunduğu 12/12/2024 tarihli yazılı görüşünde verdiği bilgilerin doğru olmadığı da göz önüne alındığında; ücretsiz veya indirimli ulaşım hakkına sahip diğer gruplar da aynı şekilde "Serbest" anonsuyla yolculuk edebilmekteyse de, ekranda kart türünün "Engelli Kartı" olarak gösterilmesi, engelli bireyler açısından farklı bir muamele doğurmaktadır. Sonuç olarak bu farklı muamele, engelli bireylerin topluluk önünde engellilik bilgilerinin açıklanmasına yol açtığından ayrımcılık yasağının ihlali niteliğindedir.

9. Açıklanan nedenlerle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği yönündeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK

Kurul Üyesi

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>

Ayrıntılı Bilgi İçin:

Telefon No: